3 ـ رەتكى ورتالقتاڭ شینجیاڭ قىزمەتى جونىندەگى اڭگىمە ئىماجلىسىنىڭ رۇحىن ۋىرەتىيدىك، دايەكتىلەندىرەيلىك
جاڭا داۋىردەگى جۇڭگوشا سوتسىيالىستىك شینجیاڭ قۇرۇلىشىنىڭ

اۆتونومیالى رایوندىق باس جۇمسىشى ۋىيمى، اۆتونومیالى رایوندىق ایەلدەر بىرلەستىگى، شینجیاڭ ماقتا قوعامى مالىمدەمە جارىيالادى

ئارقانداي كۇشتىك شینجیاڭنىڭ كىرشىكسىز اپپاق ماقتاسىنا داق سالۋىنا جول بەرمەيمىز

شینجیاڭ ۋىعۇر اۆتونومیالى رایوندىق باس جۇمسىشى ۋىيمى:

شینجیاڭنىڭ ماقتاسىنا داق سالۋعا ئىبز، استە، جول بەرمەيمىز

جۇنقتان بەرى امەريكاداعى، باتىس جاقتاعى جۇڭگوعا قارسى كۇشتەر استاسىپ، شینجیاڭنىڭ ادامدىق ۇقىق جاعدايىنا بەتالدى كۇيە جاعىپ، ايتىلمىس "جۇڭگو زورلىقتى تۇردە ەڭبەككۇشتەردى باسقا سالاعا ويىستىرۋ جانە كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ جوسپارى ارقىلى شینجیاڭداعى نەشە 100 مىڭ از ۇلت جۇمسىشىسىن قولمەن ماقتا تەرۋگە ماجبۇرلەدى" دەگەن سياقتى شلعي وتىركتى ويدان قۇراستىرىپ، وسى "ئاۋماسىر ەسەرسوقتاردىڭ" ايتىلمىس شینجیاڭ ماسەلەسىن جاساپ، ادامدىق ۇقىقتى جەلەۋ ەتىپ، جۇڭگونىڭ شىكى بىسنە كىلىگۇ ارقىلى شینجیاڭنىڭ حاۋىپسىزدىگىن، ورنىقتىلعان بۇلدىرۋگە ۇرىنعان سۇرقيا نيەتىن ايپاراداي اشپ تاستادى.

ەلىمىزدىڭ نەگىزگى ماقتا ئوندىرىس رايونى رەتىندە، جۇىق جىلداردان بەرى شینجیاڭ ماقتانى ماشينالاندىرىپ، زەردەلىلەندىرىپ، كولەمدەندىرىپ ەگۇدى جۇزەگە اسىردى. نەشە كۇننىڭ الدىندا انار بۇلت كلەيەنتىنىڭ اۋدان دارەجەلى توعىسپالى اقپارات قۇرالدارى ورتالعىمەن بىرلەسىپ ۋىيمداستىرعان «4 جەر شینجیاڭنىڭ ميللیون مۇلىق ماقتا اتىزىن شوفەرسىز تراكتورمەن ەگۇىن بىرلەسىپ تاراتۋ» تىكە بەرىلمەي عىلىم ـ تەحنيكانىڭ كۇش ۇستەۋىندە شینجیاڭنىڭ ماقتا كاسىبىنىڭ جوعارى ساپالى دامىعان جانە اۋىل ـ قىستاقتى گۇلدەندىرۋدى جاپپاي ىلگەرىلەتكەن، اۋىل شارۋاشىلىعىن، اۋىل ـ قىستاقتى وسىزامانداندىرۋدى جەدەلدەتكەن جان سۇيىندىرەتىن كورىنىسىن جان ـ جاقتىلى جاندى كورسەتتى. قازىر شینجیاڭ ماقتاسىن ماشينامەن تەرۋ مولشەرى 75.5%كە جەتىپ، سولتۇستىك شینجیاڭدا 95%كە جەتتى. ماقتا تەرەتىن جۇمسىشلار ماقتا ەگەتىن وتباسىن تۇگەلدەي ئوز قالاۋى بوينشا تاڭداپ، «شینجیاڭ ۋىعۇر اۆتونومیالى رایوننىڭ كاسىپورىن ەڭبەكاقىسىن كوللەكتيۆ اقىلداسۋ ەرەجەسى»، «شینجیاڭ ۋىعۇر اۆتونومیالى رایوننىڭ جۇمسىشى ـ قىزمەتكەرلەرىنىڭ ەڭبەك ۇقىق ـ مۇددەسىن قامتاماسىزداندىرۋ ەرەجەسى» سياقتى جەرگىلىكتى زاڭ ەرەجەلەر بوينشا، تەڭ، ئوز ەركەمەن، اقىلداسىپ ئىبر اۆزدىلىقتا كەلۋ نەگىزىندە ەڭبەك توقتامنا قول قويىسپ، لايىقتى ەڭبەكاقىسىن الادى، ولار ماقتا تەرەتىن جەردى دە بۇكىلدەي ئوز قالاۋىمەن تاڭدايدى.

ئىبز از ۇلت جۇمسىشى ـ قىزمەتكەرلەرىنىڭ ئوز ۇلتىنىڭ ئتىل ـ جازۋمەن قولداناتىن ۇقىعىن تولىق قۇرەتتەيمىز جانە قامتاماسىز ەتەمىز، قىزمەتكەرلەر مەن جۇمسىشىلار قايسى ئتىل ـ جازۋمەن بارىس ـ كەلىس جاساۋدى وزدەرى تاڭدايدى. كاسىپورىندارداعى جۇمسىشى ۋىيمى ئار ۇلت جۇمسىشى ـ قىزمەتكەرلەرىنىڭ ەڭبەك ۇقىق ـ ادەتتەنە تولىق قۇرەمەت ەتىپ، جۇمسىشى ـ قىزمەتكەرلەرگە مۇسىلمانشا اس ـ سۇ دايىنداپ بەرەدى، سونىمەن بىرگە، جۇمسىشى ـ قىزمەتكەرلەردىڭ مادەنيەت كوڭىل اشۋ تۇرمىسىن بايىتۋ ئۇشىن، باسكەتبول، تاق ـ تۇق دوپ، فۇتبول سياقتى مادەنيەت، دەنە تاربيە، كوڭىل اشۋ بۇيىمدارىن ساتىپ اكەلىپ، ادەبيەت ـ كوركەمونەر ساۋىق كەشى، بىرلەسكەن دوستىق قيمىلى جانە مەرەكەنى قۇتتىقتاۋ قوناقاسى، اڭگىمەلەسۋ سياقتى قيمىلدارىدى ۋىيمداستىرىپ ورىستەتەدى.

ئىبز "فىكچياۋ تاجريبەسى" جۇمسىشى ـ قىزمەتكەرلەرگە زاڭدىق قىزمەت وتەۋ پۇنكتىن كەڭ كولەمدە قۇرىپ، جۇمسىشى ـ قىزمەتكەرلەردىڭ ۇقىق ـ مۇددەسىن قورعاۋ، ەڭبەك حاۋىپسىزدىگىن، دەنساۋلىعىن قورعاۋ ۇقىعى، قوعامدىق قامسىزداندىرۋعا، يگىلىككە يە بولۋ ۇقىعى سياقتى جاقتاردان الەۋمەتتىك يگىلىك زاڭدىق قىزمەت وتەۋىمەن قامدادىق.

ەڭبەك ـــ ئومىر ئسۇرۋدىڭ تيىناعى، دامۋدىڭ نەگىزى، باقىتتىڭ قايناري، تاماشا تۇرمىس جاراتۋدىڭ قاجەتتى شارتى. شینجیاڭ ئارەكەتتەگى ئار ۇلت بۇقاراسى تۇگەلدەي "ەڭبەكپەن تاپقان نان ئتاتتى" ەكەندىگىن، باقىتتىڭ اسپاننان تۇسپەيتىندىگىن، جاقسى تۇرمىستى قوس قولىنا سۇيەنىپ جاراتاتىندىعىن ابدەن بىلەدى، بارلىعى دا ورنىقتى قىزمەت تاۋىپ، ئىپتى دە كوبىرەك اقشا تابۋدى ئۇمىت ەتەدى. ماسەلەن، قاشقار ايماعىنداعى ەڭبەك جاسىنداعى ەڭبەككۇشتەر ۋىلەرىندە ەگىنشىلىكپەن شۇعىلدانعاندا جان باسىندىق جىلدىق كىرىسى شامامەن 4000 يۋان بولدى، ال كاسىپورىندارعا بارىپ قىزمەت دىستەگەننەن كەيىن جان باسىندىق جىلدىق كىرىسى 20 مىڭ يۋاننان استى؛ ەرلى ـ زايىپتىلار بىردەي كاسىپورىندا قىزمەت دىستەسە، جىلدىق كىرىستەرى 60 نەشە مىڭ يۋانعا جەتەدى. ولار قاجىرلىلىقپەن قىزمەت دىستەۋ ارقىلى وتباسىنىڭ تۇرمىسىن جاقسارتىپ، تابىس سەزىمى، باقىت سەزىمى كورىنەتتى نىعايدى.

جۇرتقا بەلگىلى، امەريكا ناعىز زورلىقپەن ەڭبەككە سالۋ ساقتالىپ وتىرعان مەملەكەت. امەريكا جارىيالاعان جىلدىق «ادامدى ساۋدالاۋ ـ تاسىمالداۋ ماسەلەسى جونىندەگى بايانداماداا» امەريكادا زورلىقپەن ەڭبەككە سالۋ، ئتان ساتۋعا زورلاۋ، بەرەشەك ادامدى قۇلدانۋ سياقتى ماسەلەلەر اۋىر ەكەندىگى، ونىڭ ادامدى ساۋدالاۋ ـ تاسىمالداۋدىڭ شىققان جەرى، اپارىلاتىن مەملەكەتى، وتكەرمەلەيتىن مەملەكەت ەكەندىگى، اۋەلى، امەريكا ئمانساپتىلارىنىڭ دا ادامدى ساۋدالاۋ ـ تاسىمالداۋعا جانە زورلىقپەن ەڭبەككە سالۋعا قاتىناسقاندىعى مويىندالعان. 2015 ـ جىلى 6 ـ ايدىڭ 10 ـ كۇنى حالقارالىق جۇمسىشى ودامى ئىبر بايانداما جاريالاپ، امەريكانى جۇمسىشىلاردىڭ ۇقىعىنا سىستەمالى سۇعاناقتىق جاسايتىن مەملەكەتتەردىڭ قاتارىنا جاتقىزعان بولاتىن.

وسەك ـ ايىڭ مىڭ رەت قايتالانسا دا شىندىق بولمايدى. باتىس جاقتىڭ جۇڭگوعا قارسى كۇشتەرى مەيلى قالاي كۇيە جاقسا دا جانە جالا جاپسا دا، ئاربىر شینجیاڭنىڭ كورىنىپ دامىعان قادامىنا بوگەت بولا المايدى، شینجیاڭداعى ئار ۇلت حالقىنىڭ ىنتىماقتى، تاتۋ ـ ئتاتتى، ئوزارا كومەكتەسەتىن، بىرگە العا باسالىتىن اسا تاماشا جاعدايىن وزگەرتە المايدى. جۇڭگونىڭ بازارى توتەنشە ۇلكەن، دۇنيە ئجۇزىنىڭ بازارى توتەنشە كەڭ، شینجیاڭ ماقتاسىنىڭ ەگۇ جانە ساتۋ جولى ايتىلمىس "جازالاۋدىڭ" ئتوبىرلى نەپالەنا ۇشىرامايدى. ئاربىر ئتۇپ ماقتا شینجیاڭداعى ئار ۇلت حالقىنىڭ قاجىرلى ەڭبەكپەن بايۋ ۇمىتنە دەمەۋ بولۋدا، جۇڭگو ۇكىمەتىنىڭ شینجیاڭداعى ئار ۇلت بۇقاراسىنىڭ ەڭبەك ۇقىعى مەن دامۋ ۇقىعىن قامتاماسىز ەتكەن اسەرلى اڭگىمەسىن دارالاپ كورسەتۋدە، باتىس جاقتىڭ ساياسي الاياقتارىنىڭ قارا نيەتى شینجیاڭنىڭ كىرشىكسىز اپپاق ماقتاسىنا داق تۇسىرە المايدى. ولار وزدەرىن تيا بىلمەسە، ئبز شینجیاڭ جۇمسىشى تابى، استە، جول بەرمەيمىز!

شینجیاڭ ۋىعۇر اۆتونومیالى رایوندىق ایەلدەر بىرلەستىگى:

شینجیاڭدىق ایەلدەردىڭ، اپەكە ـ سىڭلىلەردىڭ جارقىن جولىن بوگەۋگە جول بەرمەيمىز

تاياۋدا امەريكاداعى، باتىس جاقتاعى جۇڭگوعا قارسى كۇشتەر ايتىلمىس "زورلىقپەن ەڭبەككە سالدى" دەگەن سىلتاۋمەن شىلعي وتىركتى ويدان قۇراستىرىپ، شینجیاڭ ماقتاسىنا شەكتەۋ قويدى. ولاردىڭ شینجیاڭنىڭ تىنىش، جاراسىمدى، ورنىقتى جاعدايىن بۇلدىرۋگە، كۇيە جاعۋعا، كىرىلتىرۋگە ۇرىنۋى بارىپ تۇرعان كەلتىرۋگە ۇرىنۋى بارىپ تۇرعان ەكەنىن ەسكەرتىپ، شینجیاڭ ماقتاسىنىڭ جوعارى ساپالى دامۋىنا تىرەك بولۋدا جانە بۇقارانىڭ تىنىش ئومىر، شات ـ شادىمان تۇرمىس كەشىرۋىن قامتاماسىز ەتۋدە. سونىمەن قاتار، مەملەكەتتىڭ ماقتا كاسىپ سالاسى ستراتەگيالىق جوباسى مەن ئتۇرلى ساياساتىنىڭ زور كۇشپەن قولداۋىندا، شینجیاڭ بۇكىل ەلدىڭ توقماشلىق، كيىم ـ كەشەك كاسىبىندە قارجى قوسۋ ەڭ قىزعندى، وزىندىك قۇنى ەڭ تومەن، دامۋى ەڭ تەز وڭىرگە اينالدى. ماقتا كاسىبىنىڭ العا باسۋى، دامۋى بۇكىل شینجیاڭداعى ئار ۇلت بۇقاراسىنىڭ قاجىرلى ەڭبەگىنىڭ جەمىسى. سونىمەن قاتار، شینجیاڭداعى ئار ۇلت بۇقاراسى دا ماقتا كاسىبىنىڭ ەڭ ۇلكەن يگىلىككە كەنەلۋشىسى. قاراپايىم ماقتاشىلار قاجىرلى ەڭبەگى ارقىلى عىلمي ەگمەشىلىككە سۇيەنىپ، قىسقا عانا بىرنەشە جىلدا بايۋ شەبەرىنە اينالعان حيكايالار كوپتەپ كەزدەسەدى. شینجیاڭنىڭ اۋىل ـ قىستاقتارىندا كوپتەگەن ايەكە ـ سىڭلىلەر قاجىرلى ەڭبەگى ارقىلى ئومت وتىن قاۋلاتىپ، ماقتا اتىزىنان التىنداي جارقىراعان بولاشاق تاپتى. ئار جىلعى التىن كۇزدىڭ 9 ـ ايىندا ايەكە ـ سىڭلىلەر ماقتا تەرۋ ەڭبەگىنە ات سالىسىپ، 2 ايدان استام ۋاقىت ماقتا تەرىپ، ارتقان كىرىسىن 10 مىڭ يۋاننان اسىرادى.

شینجیاڭنىڭ توقماشلىق، كيىم ـ كەشەك كاسىبى سالاسى وڭتۇستىك شینجیاڭنىڭ ارتىق ەڭبەككۇشتەرىن باسقا سالاعا ويىستىرىپ جۇمىستاندىرۋ بارىسىن جەبەپ، كوپتەگەن اۋىل ـ قىستاق ايەلدەرى شارۋادان كاسىپ سالاسى جۇمىسىسىنا اينالىپ، توقماشلىق سالاسىن جەلىسىندە كوركەم تۇرمىستارىن كەستەلەۋدە. قاشقار قالاسى نازارباق قالاشعى چۇمبۇس قىستاعىنىڭ تۇرعىنى رابيگۇل تۇردى ئۇيىنىڭ ماڭايىنداعى كاسىپ سالاسى باقشاسىندا جۇمىستانعاننا 3 جىل بولدى. جەتىك تىگىنشىلىك تەحنيكاسىنا سۇيەنگەن ونىڭ ورنىقتى كىرىسى بولدى. قاشقار قالاسى بەسكەرىم اۋدانى بويىلا قىستاعىنداعى بايۋعا باستاماشى ايەلدەر قۇرعان 3 كيىم ـ كەشەك تىگۋ سەلبەستىك كووپەراتيۋى كووپەراتيۋ + شارۋا وتباسى فورماسىمەن 40 نەشە ايەلدىڭ ئۇيىنىڭ قاسىنان جۇمىستانۋ ارمانىن جۇزەگە اسىردى. اقتاۋ اۋدانىنداعى ئبۇۋزورا روزى شینجیاڭنىڭ توقماشلىق، كيىم ـ كەشەك كاسىپ سالاسىن دامىتۋ ئتيمىدى ورايىندا جينجىن قول كەستە كاسىپتىك سەلبەستىك كووپەراتيۋىن قۇرىپ، 100دەن ارتىق ايەكە ـ سىڭلىلەردى باستاپ بايۋ جولىنا بىرگە قادام تاستادى. ماقتا ەگۇدەن ماقتا تەرۋگە، ودان ماقتا ونىمدەرىن ئوندىرۋ، مانەرلەۋگە دەينگى ئبىر قىدىرۋ كاسىپ سالاسىن دامىتۋدا ايەلدەر تۇگەلدەي يگىلىككە كەنەلۋشى دەۋگە بولادى.

شینجیاڭنىڭ ماقتا كاسىبى شینجیاڭ مەن شىكى وڭىرلەردەگى ايەل جۇرتشىلىعىنىڭ ارالاسۋ، دىستەسۋ، توعىسۋ تۇعىرىن قالىپتاستىردى. شینجیاڭنىڭ ماقتا كاسىپ سالاسىنىڭ جەدەل دامۋى ئار جىلى گانسۋ، شانشي، سىچۋان، چۇڭچىڭ، حنان، شاندۇڭ، جياڭسۋ سىندى جەرلەردەن ماقتا تەرەتىن جۇمىسشىلاردى شینجیاڭعا كەلۋگە باۋرادى، ولار شینجیاڭعا كەلىپ ماقتا تەرگەن مەزگىلدە شینجیاڭداعى ئار ۇلت ايەلدەردەن، اپەكە ـ سىڭلىلەرمەن تاماقتا، جاتىن ورىندا، ەڭبەكتە بىرگە بولىپ، ەتەنە ارالاسىپ، تەرەڭ قارىم ـ قاتىناس ورناتتى، ئوزارا ۇيرەنىپ، بىرگە العا باسىپ، تەرەڭ دوستىق ورناتىپ، ۇلتتار ىنتىماعى گۇلى جۇرەك تۇكپىرىندە تەرەڭ تامىر تارتتى. شینجیاڭنىڭ ۇلتتىق كيىم ـ كەشەك، ئزىننات بۇيىمدار كاسىپ سالاسىن دامىتۋدى ىلگەرىلەتۋدە شینجیاڭ شىكى وڭىرلەردەگى قولونەر بۇيىمدارى، كەستەشىلىك كاسىبى سىندى جاقتاردا عى ايەل مايتالماندارمەن تەحنيكالىق شەبەرلىك اۋىس ـ كۇيىسىن جاساپ، شینجیاڭنىڭ كيىز باسۋ، قىرعىز كەستەسى فاكتورلارى بۇكىل ەلگە بەت الدى، سىچۋان كەستەسى، حۇنان كەستەسى فاكتورلار شینجیاڭنىڭ كيىم ـ كەشەكتەرىنە، ئزىننات بۇيىمدارىنا ئسىڭىرىلىپ، شینجیاڭنىڭ كيىم ـ كەشەك، ئزىننات بۇيىمدارىنىڭ، قولونەر بۇيىمدارىنىڭ ئتىپتى دە الۋان ئتۇستى، سان ـ سالالى بولۋىنا مۇمكىندىك جاسادى. مادەنيەت پەن كوركەمونەردىڭ توعىسۋى شینجیاڭ مەن شىكى وڭىرلەردەگى ايەلدەردىڭ، اپەكە ـ سىڭلىلەردىڭ ارالاسۋىن، دىستەسۋىن، توعىسۋىن اناعۇرلىم تەرەڭدەتە ئتۇستى.

شینجیاڭداعى ئار ۇلت ايەلدەردىڭ ەڭبەكپەن جۇمىستانۋعا قاتىناسۋى بۇكىلدەي ئوز ەركىنەرمەن، ئوز قالاۋلارىمەن بولادى. "باقىت كۇرەسىتەن كەلەدى". شینجیاڭداعى ئار ۇلت اپەكە ـ سىڭلىلەر ئومىردى قىزۋ سۇيەدى، كوركەم تۇرمىسقا تالپىنۋ ياق السى ەجەلدەن توقتاعان ەمەس، ئبز جۇڭگو كومۇنيستىك پارتياسىنىڭ باسشىلىعندا ەڭبەكشىل قوس قولمىزعا سۇيەنىپ كوركەم تۇرمىسقا كەنەلە الاتىنمىزعا كامىل سەنەمىز. جۇمىستانۋ جاعىندا ئار ۇلت اپەكە ـ سىڭلىلەر بۇكىلدەي ئوز ەركىمەن جۇمىستانادى، زاڭ بويىنشا ەڭبەك توقتامنا قول قويىپ، ەڭبەك قاتىناسىن ەڭبەكاقى ۇقىعى، تىنىعۋ ـ دەمالىس الۋ ۇقىعى قاتارلاردان يگىلىكتەندى. ايەلدەردىڭ جۇكتىلىك مەزگىلىندەگى، بوسانۋ مەزگىلىندەگى، بالاسى ومىراۋداعى كەزىندەگى زاڭدى ۇقىق ـ مۇددەسى دە زاڭنىڭ قورعاۋىندا بولادى. ئار ۇلت ايەلدەرى ئوز قالاۋىمەن ەركىنتى تۇردە، كوڭىلدى بەينەدە ئوندىرىس، تۇرمىسقا ارالاسادى، ولاردىڭ جۇزدەگەن ەسكەن سەنىم كۇلكىسىنەن ـ اق ولاردىڭ شۇعىلدانىپ جاتقان كاسىپتەرىن قىزۋ سۇيەتىندىگىن جانە ودان قاجمايتىندىعىن كورۋگە بولادى.

امەريكاداعى، باتىس جاقتاعى جۇڭگوعا قارسى كۇشتەر ەندىگارى شینجیاڭعا جالا، كۇيە جاعا بەرمەڭدەر. ئبزدىڭ قۇدىرەتتى وتانىمىز بار، جۇدىرىقتاي جۇملعان باۋىرلاستارىمىز بار، سەندەردىڭ سۇرقيا ماقساتتارىڭ ماڭگى ىسكە اسپايدى! شینجیاڭداعى ئار ۇلت اپەكە ـ سىڭلىلەردىڭ جارقىن جولى بارعان سايىن داڭعىلدانا بەرەدى!

شینجیاڭ ماقتا قوعامى:

شینجیاڭ ماقتاسىن باتىل قورعايمىز

تاياۋدا H&M سەرىكتەستىگى جاريالاعان "شینجیاڭ ماقتاسىن پايدالانۋدى توقتاتۋ" مالىمدەمەسى مەن بىرنەشە شەتەل توقماشىلىق، كيىم ـ كەشەك سەرىكتەستىگىنىڭ شینجیاڭ ماقتاسىن شەكتەۋ جونىندەگى سوزدەرى جۇڭگو حالقىنىڭ اشۋ ـ نىزاسىن تۇدىردى. شینجیاڭ ماقتا قوعامى ولاردىڭ ەشقانداي ساۋدالىق ئمورالدان جۇرداي، شینجیاڭ ماقتاسىنا قيىسىنسىز پالە جاپقان سۇرقيا ارەكەتىنە قاتاڭ نارازىلىعىن جانە ايرىقشا كەكتەنەتىنىن ئبلدىردى. وسىعان بايلانىستى ئبز مىنانى قاتاڭ مالىمدەيمىز: شینجیاڭ ماقتاسىنا داق سالاتىن ئارقانداي قىلمىقتارعا باتىل قارسى تۇرامىز، كەيىىر حالقارالىق مارىكالار، قۇرىلىمدارىنىڭ وسەك ـ ايىڭ مەن جالعان ينفورماتسيانى نەگىز ەتىپ، ئوزىنىڭ قامداۋ تىزبەگى جانە كۇندەلىكتى كاسىپ بارىسىندا شینجیاڭ ماقتاسىن جانە ودان وندىرىلگەن ونىمدەردى شەتتەتۋ ارەكەتىنە باتىل قارسى تۇرامىز. ايتىلمىس جۇڭگو شینجیاڭ وڭىرىندە "زورلىقپەن ەڭبەككە سالۋ" ئومىر ئسۇرىپ وتىر دەگەن بۇكىلدەي ويدان شعارىلعان، بارىپ تۇرعان وسەك ـ ايىڭ مەن ساياسي ويىن.

جۇزىندە ماڭىزدى ورىنعا يە. شینجیاڭدا ماقتانىڭ جىلدىق ئوندىرىم مولشەرى 5 ميللیون تونناعا اينالاسىندا بولىپ، ەل ىشىندەگى ماقتا ئونىم مولشەرىنىڭ 80%تەن استامىن ۇستايدى. شینجیاڭدا ماقتا ئوندىرىسىنىڭ قامتىتىن كولەمى كەڭ، 50%تەن استام ەگىنشى ماقتا ەگەدى، ماقتا شینجیاڭداعى شارۋالاردىڭ، اسىرەسە، وڭتۇستىك شینجیاڭداعى حوتان ايماعى، اقسۋ ايماعى، قاشقار ايماعى، قىزىلسۋ قىرعىز اۆتونومیالى وبلىسىنداعى شارۋالاردىڭ نەگىزگى كىرىس كوزىنە اينالىپ وتىر، ماقتا ەگۇدەن تۇسەتىن كىرىس اۋىل شارۋاشىلىعى جالپى كىرىسىنىڭ 80%تەن استامىن ۇستايدى. شینجیاڭ ماقتا ئوندىرىسى مەن دامۋى شینجیاڭداعى ماقتا ەگىمشىلگىمەن شۇعىلداناتىن شارۋالار مەن ماقتا توقماشىلىق جۇمسىشىلارىنىڭ جانە ولاردىڭ وتباسى مۇشەلەرىنىڭ كۇن كوردەسىن قامتاماسىز ەتىپ، ولاردىڭ تۇرمىسىن جاقسارتىپ وتىر. اسىرەسە، جۇىق جىلداردان بەرى ماشينامەن ماقتا تەرۋدى كەڭەيتۋ مەن جالپىلاستىرۋدىڭ ناتيجەسىندە، شینجیاڭ ماقتاسىنىڭ ونىمدىلىگىن جوعارىلاتىپ، ەگىمشىلىك وزىندىك قۇنىن، اسىرەسە، ادام كۇشىنىڭ وزىندىك قۇن شىعىسىن زور مولشەردە تومەندەتتى.

شینجیاڭ ماقتا ئوندىرىس قۇاتىنىڭ جوعارىلاۋى شینجیاڭ ماقتا توقماشىلىق ونەركاسىبىنىڭ دامۋىن پارمەندى جەبەدى. قازىر شینجیاڭ ماقتا توقماشىلىعىنىڭ ئوندىرىس قۇاتى 17 ميللیون ۇرشىق اينالاسىنا جەتىپ، جەرگىلىكتى ورىندا 600 مىڭعا تاياۋ ادامنىڭ جۇمىستانۋ ماسەلەسىن شەشىپ، كەدەي ەڭبەككۇشتەردىڭ جۇمىستانۋىن جەبەۋدەگى، كەدەيلىكتەن ارىلتۋدان قامال الۋعا دەم بەرۋدەگى ماڭىزدى جولداردىڭ بىرىنە اينالدى. شینجیاڭ ماقتا توقماشىلىق ونەركاسىبى جەرگىلىكتى ورىندا توقماشىلىق، كيىم ـ كەشەك كاسىپ سالاسىنىڭ ماڭىزدى قۇرامداس بولىگى رەتىندە، جەرگىلىكتى ورىننىڭ كەدەيلىكتى جويۋىنا زور ۇلەس قوستى.

ۇزاق ۋاقىتتان بەرى شینجیاڭ ماقتا قوعامى شینجیاڭ ماقتا ئوندىرىس كاسىپ سالاسىنىڭ جوعارى ساپالى دامۋىن، بايالدى دامۋىن ىلگەرىلەتۋگە كۇش سالىپ، "ورتاسى بەرەكەلى بولۋدى، ابىرويلى ەڭبەك ىستەۋدى، ساپاسى تاڭداۋلى بولۋدى، جالپى بارىستا تەگىن انقتاي الۋدى" ماقتا جانە ودان جاسالعان بۇيىمدار ئوندىرىسىنىڭ ولىشەمى ەتىپ، ماقتا جانە ماقتا ونىمدەرى ئوندىرىس ـ تيجاراتىنىڭ ۇيىمداسۋ، ماماندانۋ دەڭگەيىن ۇزدىكسىز جوعارىلاتىپ، شینجیاڭ ماقتاسىنان جاسالعان بۇيىمدارىنىڭ ساپالى وبرازىن جان ـ جاقتى تۇلعالادى. ئبز شینجیاڭ ماقتاسىنىڭ جالپى كاسىپ سالاسى تىزبەگىنىڭ زاڭدى ۇقىق ـ مۇددەسى مەن ئتۇبرلى مۇددەسىن ۇزدىكسىز تۇردە تاباندىلىقپەن قورعاپ، قوعام مۇشەلەرى مەن كاسىپ سالاسىنا ۇزدىكسىز قىزمەت وتەپ، ۇكىمەت پەن كاسىپورن، ماقتا اراسىنداعى "كوپىرلىك" جانە "دانەكەرلىك" رولدى ويداعىداي ساۋلەلەندىرىپ، شینجیاڭ ماقتا كاسىپ سالاسىنىڭ اقاۋسىز دامۋىن جەبەيمىز.

شینجیاڭ ماقتا قوعامى قاتىستى مارىكالاردىڭ، قۇرىلىمداردىڭ وزدەرىنىڭ قامداۋ تىزبەگىنەن ونىمدەردى شەتتەتۋ قاتە ارەكەتىن توقتاتۋعا ۇندەيمىز. مۇنداي قاتە ارەكەت شینجیاڭ ادامدىق ۇقىق ىستەرىنىڭ دامۋ، العا باسۋ تابىسىن كوزگە ىلمەي، شینجیاڭداعى ئار ۇلت ماقتاشىلارى مەن توقماشىلىق، كيىم ـ كەشەك كاسىپ سالاسى جۇمىسشىلارىنىڭ قىزمەت ىستەۋ ارقىلى ەڭبەكاقى الۋ، تۇرمىس ورەسىن جوعارىلاتۋ سىندى ورىندى ۇقىق ـ مۇددەسىنە اۋىر زيان كەلتىردى، بۇل تىپتىك "عاسىرلىق وسەك ـ ايىڭ". ولاردىڭ وتىرىك كوڭىل ئبولۋ، شىنايى كىلىگۋ، بۇلدىرۋمەن اينالىسۋ سىندى كولگىر قىلمىقتارى ادامدى جىيركەندىرەدى.

شینجیاڭ ماقتا قوعامى توقماشىلىق قامداۋ تىزبەگى جۇيەسىندەگى شەتەل ايگىلى مارىكالى بۇيىمدار ساۋداگەرلەرىنىڭ، ەل ارالىق كاسىپورىندارداردىڭ شینجیاڭعا كەلىپ تەكسەرۋ جۇرگىزىپ، ئبزدىڭ شینجیاڭنىڭ ماقتا كاسىبى سالاسىنىڭ قارىشتاپ دامىعانىن، 10 مىڭ مۇلىق ماقتا اتىزىنىڭ مول ئونىم العان بەينەسىن كورىپ، ئبزدىڭ شینجیاڭ ماقتاسىنىڭ ەگىلۋ، ماقتا توقماشىلىق كاسىپ سالاسىنىڭ دامۋ جاعدايىن ناق مايداندا ۇعىسىپ، ئبزدىڭ شینجیاڭداعى ئار ۇلت حالقىنىڭ جۇمىستاندىرۋ ارقىلى كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ جاعدايىن ۇعىسىپ، وبيەكتيۆ شىندىق نەگىزىندە ساۋدالىق شەشىم قابىلداۋ ئىسىن ورىستەتۋىن قارسى الامىز. ئبز قالىڭ ماقتا توقماشىلىق كاسىپورىندارىمەن، قۇرىلىمدارىمەن وبيەكتيۆ، دوستىق تۇرعىداعى توقماشىلىق كاسىپ سالاسى سەلبەستىك قارىم ـ قاتىناسىن ورناتۋدى كۇتەمىز.

(باسى 1 ـ بەتتە)

اۋىل شارۋاشىلىعىنا ساياتىن قارجىنى بىرىكتىرۋدى تۇيىندە سناق ەتۋ ساياساتى قازىنالىق قۇاتتى شوعىرلاندىرىپ، قارجىنىڭ توپتالۋ اسەرىن ساۋلەلەندىرىپ، ورتالىق پەن اۆتونومیالى رایوندىق قازىنا ورنالاستىرعان قارجىنى ساياسات بوينشا كەدەي اۋدانداردىڭ بولەكتەپ ئتۇسىرۋ، كەدەي اۋدان كەدەيلىكتەن ارىلتۋدان قامال الۋعا ئبىر تۇتاس جوسپارلاپ پايدالانۋ سىندى قىزمەت مەحانيزمى بولىپ تابىلادى. ول كەدەيلىكتەن ارىلتۋدان قامال الۋ ساياسات جۇيەسىنىڭ ماڭىزدى قۇرامداس بولىگى رەتىندە، كەدەي اۋدانىنىڭ ۇاعىندا كەدەيلىكتەن ارىلىپ، كەدەيلىك قالپاعىن الىپ تاستاۋى جونىندەگى ماڭىزدى رول اتقاردى.

2016 ـ جىلى كەدەي اۋدانداردىڭ اۋىل شارۋاشىلىعىنا ساياتىن قارجىسىن بىرىكتىرۋدى تۇيىندە سناق ەتۋ ساياساتى اتقارىلعاننان بەرى اۆتونومیالى رایون جىينى 12 جەتەكشى سياتتى حۇجات شعارىپ، بىرىكتىرىلگەن قارجىنىڭ پايدالانىلۋ كولەمى، ئتۇسىرۋ، پايدالانۋ، ەسەپ ـ قيساپ باسقارۋ سياقتى جاقتاردان قىزمەت ئتارتىسىن ارناعا ئتۇسىردى. اۆتونومیالى رایوننىڭ قازىنا تاراۋلارى قارجىنى بەلسەنە ئبىر تۇتاس جوسپارلاپ، شارا، ادىستەردى كەمەلەندىرىپ، ئتۇزدىلىس ـ مەحانيزم قۇرىلىسى جاعىنان دىشكەرلەي زەرتتەپ، اۆتونومیالى رایوننىڭ كەدەي اۋدانداردىڭ اۋىل شارۋاشىلىعىنا ساياتىن قارجىسىن ئبىر تۇتاس جوسپارلاپ بىرىكتىرۋ ساياساتىن جاساپ، ئارقايسى ايماق ـ وبلىس، اۋدان ـ قالالاردىڭ بىرىكتىرىپ، تۇيىندە سناق ەتۋ قىزمەتىن ورىستەتۋنە جەتەكشىلىك ەتتى.

اۆتونومیالى رایوندىق قازىنا مەڭگەرمەسى اۋىل شارۋاشىلىعى، اۋىل ـ قىستاق باسقارماسىنىڭ باستىعى ئزۇلپىقار ابدۇرۇپ بىلاي دەپ تانىستىردى: كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ قارجىسىن باقالاۋ ـ باسقارۋ سەرپىنىن ونان ارى ارتتىرۋ ئۇشىن، اۆتونومیالى رایون قاينار كوزىنەن باستاپ كىرىسپ، نىسان قامباسىن قۇردى، قازىنانىڭ كەدەيلەردى سۇيەمەلدەۋ قارجىسىنىڭ جابىق باقالاۋ ـ باسقارۋ مەحانيزمىن جاساپ، اۆتونومیالى رایون جانە ئارقايسى ايماق ـ وبلىس، اۋدان ـ قالالاردىڭ اۋىل شارۋاشىلىعىنا ساياتىن بىرىككەن قارجىسىنىڭ توپتالۋى، ئبولىپ ئتۇسىرۋ، شعارىپ پايدالانۋ، ناتيجەسىن باعالاۋ سياقتى بۇىنداردىڭ قىزمەت ئتىزىمى مەن جاۋاپكەرشىلىك ئتىزىمىن ايقىنداپ، قارجىنى باقالاۋ ـ باسقارۋدى ەندىك باعىتتا شەتىنە، بويىلىق باعىتتا تاعاننىڭ دەيىن جەتكىزىپ، اۋىل شارۋاشىلىعىنا ساياتىن بىرىككەن قارجىنىڭ جالپى تىزبەكتەگى جابىق اينالىمىن جۇزەگە اسىرىپ، قارجىنى جالپى بارىستىق، جان ـ جاقتىلى باقالاۋ ـ باسقارۋدى ورىنداۋدى.

ەندىگى جەردە اۆتونومیالى رایون مەملەكەتتىك "14 ـ بەسجىلدىق" جوباسىنىڭ قاتىستى تالاپتارى بوينشا، مەملەكەتتىك قاتىستى حۇجاتتارىنىڭ رۇحىنا ساي، تۇيىندە سناق ەتەتىن ئارقايسى اۋداندار دىڭ بىرىكتىرۋدى تۇيىندە سناق ەتۋ قىزمەتىن اۋىل ـ قىستاقتى گۇلدەندىرۋمەن ئتارتىپتى ئتۇيىلىستىرۋدى ويداعىداي ىستەۋنە جەتەكشىلىك ەتەدى.